

Araştırma Makalesi

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Koleksiyon Yapma Süreçlerinin İncelenmesi

Examination of Collection Processes of Preschool Children

Research Article

Ayşegül ERGÜL*¹ Ülkü Büşra ÜLKÜ²

Karamanoğlu Mehmetbey
Uluslararası Eğitim
Araştırmaları Dergisi

Aralık, 2023
Cilt 5, Sayı 2
Sayfalar: 94-109
<http://dergipark.gov.tr/ukmead>

* Sorumlu Yazar

Makale Bilgileri

Geliş : 06.04.2023
Kabul : 01.12.2023

DOI: 10.47770/ukmead.1260169

Özet

Koleksiyon yapma karşılaştırma, inceleme, araştırma, hatırlama ve ilgiyi sürdürme gibi pek çok bilimsel beceriyi içermektedir. Okul öncesi dönemde ilk adımları atılabilen, ebeveynler ve öğretmenler gibi yetişkinlerin rehberliğinde gelişmeye başlayan koleksiyon yapmanın, duygusal ve sosyal gelişim açısından da çocuğa katkı getireceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, koleksiyon yapan okul öncesi dönem çocuklarının ve annelerinin koleksiyon yapma süreçlerine ilişkin görüşlerinin nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile incelenmesidir. Çalışma grubu, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve koleksiyon yapmakta olan 10 çocuk ve annelerinden oluşmaktadır. Çocuk ve anneleriyle birebir yapılan görüşmeler betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Bulgulara göre, çocuklar koleksiyon yapmanın anlamını bilmekte ve çoğunlukla çevrelerinden ulaşabilecekleri materyalleri biriktirmeyi tercih etmektedirler. Koleksiyonlarını oyunlarının bir parçası ve arkadaşlarıyla oyun aracı olarak görmektedirler. Anneler, koleksiyon parçalarının düzenlenmesi ve ediniminde destek vermektedir. Çocukların koleksiyon sahibi olmasının gelişimlerine getirdiği katkılar olarak biriktirme, düzenleme, sorumluluk üstlenme ve doğaya saygı duyma gibi başlıklar anneler tarafından vurgulanmıştır. Koleksiyon yapma gibi bireysel ilgilerin okula, öğrenmeye ve arkadaş ilişkilerine katkı getirmeye aracılık etmesi sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Koleksiyon yapma, okul öncesi dönem, bilimsel düşünme becerileri

Abstract

Collecting includes many scientific skills such as comparing, examining, researching, remembering, and maintaining interest. It is thought that making collections, which can be taken in the preschool period and started to develop under the guidance of adults such as parents and teachers, will also contribute to the child's emotional and social development. The purpose of this research is to examine the opinions of preschool children and their mothers about the collection process through a case study, one of the qualitative research methods. The study group consists of 10 children who are attending preschool and collecting, and their mothers. Individual interviews with children and their mothers were analyzed using descriptive analysis method. Findings demonstrated that, children know the meaning of collecting and mostly prefer to collect materials that they can reach from their surroundings. They think of their collections as a part of their games and as a game tool with their friends. Mothers support the arrangement and acquisition of collection pieces. Mothers emphasized topics such as collecting, organizing, taking responsibility and respecting nature as the contributions of children's collection to their development. It should be ensured that individual interests, such as collecting, mediate contributing to school, learning and friendships.

Collecting, preschool period, scientific thinking skills **Keywords**

International Journal of
Karamanoğlu Mehmetbey
Educational Research

December, 2023
Volume 5, No 2
Pages: 94-109
<http://dergipark.gov.tr/ukmead>

* Corresponding author

Article Info:

Received : 06.04.2023
Accepted : 01.12.2023

DOI: 10.47770/ukmead.1260169

¹ Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, aysegul.ergul@dpu.edu.tr

² Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, busraultku@gmail.com

GİRİŞ

Çocuklar için koleksiyon yapma karşılaştırma, hatırda tutma, nesnelere/bilgileri incelemeye yönelik davranışlarda bulunma, arama ve ilgiyi sürdürme gibi pek çok yaşamsal beceriyi içermektedir. Küçük yaşlarda başlayan bu ilgi, hayatın sonraki aşamalarında insan kişiliğine katkıda bulunan bir etkinliğe dönüşebilmektedir. Duygusal ve sosyal gelişim açısından da zenginlik getirdiği düşünülen koleksiyon yapma; özellikle okul öncesi dönemde ilk adımları atılabilen ve çocuğun çevresindeki yetişkinler rehberliğinde gelişmeye başlayan beceriler bütünü olarak görülmektedir.

Doğal merakları ve çevrelerindeki dünya hakkında kendi oluşturdukları sorulara yanıt bulma arzusu ile çocukta bilimsel düşünce gelişmektedir. Merak ve merak odaklı sorgulama, bilimsel düşünceyi geliştirmenin yanı sıra bilimsel sorgulamayı sürdürme ve motivasyon sağlama yönünden de önemlidir (Jirout, 2020). Bilimsel keşifle uğraşan çocuklar çeşitli yapay ve doğal nesnelere gözlemler ve manipüle ederler. Böylece nesnelere ve olgular arasındaki benzerlikleri, farklılıkları ve ilişkileri fark ederler. Dikkatli ve doğru gözlemler yapma becerilerini geliştirmek ve genişletmek için çeşitli materyalleri koklar, bakar, dokunur, tutar ve mümkünse tadarlar (Kostelnik vd., 2019).

Demirsoy'a göre (2018), bilimsel düşünmeye sahip olmak için insanların yapabilecekleri arasında koleksiyon sahibi olmak da yer almaktadır. Sık sık doğaya çıkıp, doğadaki olayları ve yapıları inceleme, yanlış olma durumu önemsenmeksizin yorum yapma, diz çökerek bire bir inceleme, gerektiğinde bitki, çiçek, böcek ve benzeri koleksiyon yapma önerilmektedir. Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelere bütünü, derleme olarak tanımlanan (TDK) koleksiyon yapma; en temelde sınıflandırma/gruplama ve biriktirme/saklama/muhafaza etme gibi becerileri içermektedir. Bir koleksiyoncu, koleksiyonunu oluşturan nesnelere üzerinde, koleksiyondaki öğeleri işleme, yeniden düzenleme ve hatta satma hakkında gerçekleşen mülkiyet gücü aracılığıyla kontrol kazanır. Bu bağlamda, koleksiyonun sakinleştirici etkileri kontrolle ilgilidir (Danet ve Katriel, 1994). Koleksiyonun sahibi tarafından gruba belirli ve öznel bir değer belirlenir; bu değer fark edilmesiyle birlikte öz-kimliğin bir parçasının verilmesi gelir (Pearce, 1994). Koleksiyon, oyun, keşif ve ilgi için doğadan kayalar, deniz kabukları ve tüyler gibi öğelerin toplanmasını ifade eder. Bunun yanı sıra böcek ve diğer canlılar gibi kalıcı olmayan unsurların toplanmasını da içerebilir (Lekies ve Beery, 2013). Çocukları çeşitli nesnelere, bir kitaptaki resimler ya da deneyimleri yoluyla bilgi toplamaya yönelten şey her zaman konunun bir bilmece unsuru barındırması, çözülmesi gereken bir gizem sunması ya da açıklama bulma arzularını harekete geçirmesidir (Engel, 2021).

Aynı gruba dâhil olan şeyleri diğerlerinden ayırarak toplamak, çocuğun yaşadığı dünyaya ilişkin bilgi edinmesini sağlar. Küçük çocuklar, ellerine verilen bir torbayı topladıklarıyla ne yapacaklarını önemsemeksizin, sadece toplama eylemini yapmak için doldurmayı çok severler. Daha büyük çocuklar koleksiyonlarını sergilemekten de hoşlanmaktadır (Einon, 2015). Toplama davranışı, küçük çocukların gelişmeye başlayan zihinsel yaşamının önemli bir özelliği hakkında ipucu verir. Yaşam, şaşırtıcı unsurları bu küçük ve deneyimsiz zihinlere birden boca etmez. Çocuklar da beklenmedik bir olaydan diğerine sürüklenerek önlerine çıkan her şeye umarsızca tepki vermezler. İki yaşındaki bir çocuğun zihni bile ilgisini çeken belirli şeylerle ilgili bilgi kümelerini etkin bir şekilde inşa etmektedir (Engel, 2021).

Dört-beş yaşları arasında çocuklar her gün çok fazla yeni bilgi öğrendiklerinden, beyin bu bilgileri düzenleme yöntemi bulma ihtiyacı duyar. Bu kategorilere ayırma, tiplerine göre sınıflama ve düzenleme ile gerçekleştirilir. Eğer çocuk birbiriyle ilişkili nesnelere oluşan bir koleksiyon yaparsa, sınıflandırma daha keyifli bir hal alır. Bu da ileriki yıllarda giderek önemi artacak zihinsel bir yetenek olan, beynin yaşamın öğelerini düzenlemek için birtakım yollar geliştirmesini sağlar. Sınıflandırma gerektiren bir koleksiyon sahibi olan çocuk kategori, sınıflama, grup ve alt grup gibi kavramlarla tanışır. Bu yetişkinlik döneminde yaşamın karmaşıklıklarıyla daha verimli bir şekilde başa çıkabilecek düzenli bir zihnin büyümeye başladığı noktadır. Dört yaşındaki bir çocuk için ideal koleksiyon, kendisi için yaptığı koleksiyondur. Kartlar, etiketler, çiçekler ya da taşlara kadar her şeye yer verilebilir (Morris, 2013).

Altı-yedi yaşındaki çocukların çoğunun bir koleksiyonu vardır. Geçmişte bunlar otobüs bileti, gazoz kapağı, çikletlerden çıkan resimler gibi şeylerden oluşurken günümüzde artık plastik figürler, savaş araçları, canavarlar ya da çizgi film kahramanları gibi oyuncak koleksiyonları daha çok tercih edilebilmektedir. Çocukların arkadaşlarında ve televizyon reklamlarında gördükleri bu oyuncak setlerine kayıtsız kalmaları neredeyse olanaksızdır. Ayırmak ve sınıflamak önemli bir matematik becerisidir. Nesnelere birden fazla şekilde değerlendirme, örneğin bir kartın hem başka bir kart ile değiştirilebileceğini hem de belli bir gruba ait olduğunu bilme, mantıklı düşünmenin temelini oluşturur (Einon, 2015). Daha büyük yaşta çocuklarda sıkıntıdan ve bazen de gerçeklikten uzaklaşma, koleksiyon yapılan alanda öğrenme ve merakı tatmin etme, arzu edilen nesnelere olan tutkuyu doyurma, kendilerini başkalarından farklı kılmayı isteme ve başkalarıyla, özellikle aile ve arkadaşlarla ilişki kurmayı isteme koleksiyon yapma nedenleri olarak bulunmuştur. Yaş büyüdükçe cinsiyetlere ilişkin normlar, çizgi film ve filmler daha etkili olmaktadır (Baker, 1996).

Bilimsel düşünmenin geliştirilmesi konusunda ilk akla gelen etkinlik türlerinden biri fen etkinlikleridir. Öğretmenlerin bilime ve doğaya karşı olan tutumlarının, diğer etkinlik türlerinde olduğu gibi öğrenme sürecinde farklı yöntem, teknik ve materyallere yer verme durumları çocukların bilimi sevmesinde çok önemli rolü olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte okul öncesi öğretmenlerinin sınıfta gerçekleştirdikleri fen çalışmalarını hakkında yapılan araştırmaların sadece birkaç tanesinde (Çınar, 2013; Yıldız & Tükel, 2018) koleksiyon yapma durumu incelenmiş; sonuç olarak da daha fazla zaman ve birikim gerektirebilen koleksiyon yapma gibi etkinliklere sıklıkla yer verilmediği ortaya çıkmıştır.

Çocukların bütün gelişim alanlarına farklı yönlerden katkı vermesi, hayat boyu sürdürebileceği ve geliştirici bir uğraş olması gibi pek çok açıdan önemli olduğu düşünülen koleksiyon yapma okul öncesi dönemden itibaren desteklenmelidir. Ailede başlayabilen bu sürecin, öğretmenler tarafından da takip ve teşvik edilmesi, çocukların ilgilerini öğrenme deneyimlerine taşıması bakımından yararlanması gereken bir kaynaktır. Mevcut araştırma ile çocukların yaşama, doğaya, canlı ve cansız varlıklara ilişkin bilgi, ilgi ve değer yüklemesine rehberlik etmek isteyen ebeveyn ve öğretmenlere farkındalık kazandırılması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, koleksiyon yapan okul öncesi dönem çocuklarının ve annelerinin koleksiyon yapma süreçlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Genel amaç kapsamında alt amaçlar olarak çocukların ve annelerinin görüşlerine göre;

- koleksiyon yapmanın anlamı,
- nelerin koleksiyonunun yapıldığı,
- koleksiyon yapmaya ne zaman başlandığı,
- koleksiyon parçalarının edinilme yolları,
- koleksiyonların nasıl saklandığı ve düzenlendiği,
- koleksiyonunu kimlere gösterdiği
- ailedeki bireylerin koleksiyon yapma durumları,

- çocukların cinsiyetlerine göre koleksiyon yapma sürecinin farklılaşma durumu anlaşılmasına çalışılmıştır. Ayrıca koleksiyon yapmanın maddi boyutu ve çocuklarına getirmekte olduğu katkıların neler olabileceği konusunda annelerin fikirleri alınmıştır. Koleksiyonları hakkındaki planları ve hissettikleri ile ileride başka nelerin koleksiyonunu yapmayı hayal ettikleri sadece çocuklara sorulmuştur.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak desenlenmiş bir durum çalışmasıdır. Ayrıntılı ve derinlemesine veri toplama, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme, mevcut durumları anlama ve açıklama amacıyla nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2018).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir bağımsız okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Bu okul tercih nedeni, birinci araştırmacının kurum müdürü olması nedeniyle kolay erişebilirlik sağlaması, bütün çocuklara ve ailelerine kolaylıkla ulaşılabilmesidir. Araştırmacının her gün çocuklarla birlikte olması sayesinde çocuklar görüşmeler sırasında sorulara rahatlıkla cevap verebilmişlerdir.

Bu çalışmada kolay erişebilirliğin yanı sıra amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme göre çocuklar ve anneleri belirlenmiştir. Ölçüt örneklemede daha önceden belirlenen bir ölçüt listesi kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Ölçütler doğrultusunda bu çalışmaya, hâlihazırda koleksiyon yapmakta olan, ailelerinden izin alınan, görüşme yapmak için gönüllü ve istekli olan çocuklar dâhil edilmiştir. Koleksiyon yapan ancak görüşme yapmak istemeyen çocuklar çalışma kapsamına alınmamıştır. Creswell (2017), nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasında uygun örnek büyüklüğünü en fazla dört ya da beş durumla ilişkili birden fazla kişi olarak belirtmektedir.

Araştırmaya katılacak çocukları ve ailelerini belirleme için öncelikle veliler ile Google formlar yoluyla iletişime geçilmiş ve çocuklarının koleksiyon yapma durumları öğrenilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumunda çocuğu bulunan toplam 110 veliden, 32 anne dönüş yapmış ve bu kişilerden 21'i çocuğunun koleksiyon yapmakta olduğunu bildirmiştir. Sonrasında çocuğu koleksiyon yapan velilere çalışmanın süreci açıklanmış ve gönüllü olarak katılma durumları sorulmuştur. Katılım gösteren 10 gönüllü anne ve 10 çocuk ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda bulunan altı kız, dört erkek çocuğun yaşları 43 ile 78 ay arasında değişmektedir. Görüşme yapılan anneler 24-42 yaş arasında olup, lise ve üniversite mezunudur. Annelerin dördü çalışırken, altısı kendisini ev hanımı olarak tanımlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocuklara ve annelerine araştırmacılar tarafından hazırlanan bilgi formu ve görüşme soruları kullanılmıştır. Bilgi formunda çocuğun cinsiyeti ve yaşı, kardeşi olup olma durumu ile veli eğitim düzeyi ve çalışma durumu bilgilerine yer verilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme soruları için okul öncesi eğitim alanında uzman üç akademisyenden ve alanda en az 10 yıldır çalışmakta olan iki okul öncesi öğretmeninden görüş alınmıştır. Geri bildirimler dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Önerilen düzeltmeler soruların sorulma sırası, daha açık ve kısa ifade edilmesi şeklindedir. Buna ek olarak soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek için, çalışma grubunda olmayan iki çocuk ile deneme görüşmeleri gerçekleştirilmiş ve anlaşılmayan sorularda düzenlemeye gidilerek sorulara son şekli verilmiştir.

Görüşmelerde annelere 13, çocuklara ise 14 soru sorulmuştur. Bu sorulardan 10 tanesi her iki görüşme grubuna da yöneltilmiştir. Aşağıdaki tabloda hem çocuklara hem de annelere yöneltilen görüşme soruları yer almaktadır.

Tablo 1.
Çocuklara ve Annelere Yöneltilen Ortak Görüşme Soruları

Soru Sırası	Sorular
1	Sizce koleksiyon yapmak ne anlama geliyor? / Koleksiyon yapmak ne demek? Bana açıklar mısın?
2	Siz ve/veya eşiniz koleksiyon yapar mıydınız/ halen yapıyor musunuz? / Annen ve/veya baban daha önce koleksiyon yapmış mı/ halen yapıyor mu?
3	Aile üyelerinizden (varsa diğer çocuk, büyük ebeveynler-dayı vb.) koleksiyon yapan var mı? Nelerin koleksiyonunu yapıyorlar? / Ailendeki diğer büyüklerden (büyük ebeveynler-dayı, hala vb.) koleksiyon yapan var mı? Nelerin koleksiyonunu yapıyorlar?
4	Çocuğunuz ne ya da nelerin koleksiyonunu yapıyor? / Nelerin koleksiyonunu yapıyorsun?
5	Çocuğunuzun özellikle bu koleksiyonu yapma nedeni hakkında ne düşünüyorsunuz? / Neden bu koleksiyonları (koleksiyondaki nesnelere sorulur) yapıyorsun?
7	Çocuğunuz koleksiyonuna katacağı nesnelere nasıl buluyor ya da ediniyor? / Koleksiyonuna katacağın nesnelere (koleksiyondaki nesnelere sorulur) nereden buluyorsun?
9	Çocuğunuz koleksiyonunu ne sıklıkta inceler/gözden geçirir? / Koleksiyonunu ne zaman ve nasıl incellersin?
10	Çocuğunuz koleksiyonuyla ne kadar zaman geçirir? Bu süreçte neler yapar? / İncelerken neler yaparsın?
11	Koleksiyonunu nasıl düzenliyor ya da saklıyor? / Koleksiyonunu nasıl düzenliyorsun ya da saklıyorsun?
13	Çocuğunuz koleksiyon yaparken sizden yardım ister mi? Bu süreçte nasıl bir etkileşim yaşanır bir örnekle açıklayabilir misiniz? / Koleksiyon yaparken sana yardım eden insanlar var mı? Kimler ve nasıl yardım ediyorlar?

Sadece annelere yöneltilen sorular “Çocuğunuz koleksiyon yapmaya ne zaman ve nasıl başladı? “Çocuğunuzun koleksiyon yapmasının maddi yönden etkileri var mıdır, bunlardan bahsedebilir misiniz?” ve “Koleksiyon yapmanın çocuğunuzun gelişimine/davranışlarına etkisi hakkında görüşleriniz nelerdir? Neden?” şeklindedir. Sadece çocuklara yöneltilen sorular ise “Koleksiyonunu başka insanlara gösterdin mi? Kimlere ve nasıl gösterdin?”, “Koleksiyonunu incelerken nasıl hissediyorsun?”, “Koleksiyonun içinde başka nelerin olmasını istersin, koleksiyonunla ilgili hayallerin neler?” ve “Hayalini kurduğun başka koleksiyon var mı, gelecekte ne gibi şeylerin koleksiyonunu yapmak istersin?” sorularıdır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme, bireylerin gözlenme imkânının olmadığı durumlarda araştırmacının bireylerin kendilerinin dışındaki dünyayı nasıl algıladıklarını ortaya koyma amacı ile yapılır (Merriam, 2018). Küçük çocuklarla kullanılan bir araştırma tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacıya dünyayı çocukluk deneyimlerini en iyi anlayanlar yani çocuklar açısından anlayabilme fırsatı sağlar. Çocukların deneyimlerini aktarmasına en iyi şekilde imkân veren görüşmeler yapılmalıdır. Uygun sorular sormak, güven ve iyi ilişki kurmak, görüşmeler sırasında görev ve etkinlik kullanmak toplanan verilerin kalitesini etkilemektedir (Prior ve Herwegen, 2020).

Katılımcılarla yapılan görüşmeleri çalışmanın birinci yazarı gerçekleştirmiştir. Görüşme yapılacak çocukların belirlenmesinde öncelikle koleksiyon yapmakta olan çocukların isimleri öğrenilmiştir. Bu çocukların anneleri ile iletişime geçilerek görüşmenin yeri ve zamanı kararlaştırılmıştır. Ön görüşmede annelere çalışmanın amaçları ve kapsamı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Görüşme kayıtları yazılı olarak alınmıştır. Görüşmecinin görüşmeyi sürdürmesi ve aynı anda yazılı kayıtları tutması araştırmanın sınırlıklarından biri olarak kabul edilebilir. Bunun için annelerle yapılan görüşmeler sonunda araştırmacı yazmış olduklarını okumuş ve teyit etmiştir. Annelerle yapılan görüşmeler ortalama 10-15 dakikada gerçekleştirilmiştir.

Çocuklarla yapılan görüşme sırasında dikkati dağılan çocukların için sorular hatırlatılarak cevapları alınmıştır. Görüşmeler, okulda görüşmeye uygun, dikkat dağıtıcı unsurlardan arınmış ve sessiz bir odada birinci araştırmacı tarafından bire bir olarak gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme 10-20 dakika arasında sürmüştür. Birinci araştırmacı, araştırmanın gerçekleştirildiği okul öncesi eğitim kurumunda yönetici olduğundan, bütün çocuklar tarafından yakından tanınan bir kişidir. Bu nedenle çocukların her zaman yakın iletişimde oldukları bu kişi ile bireysel görüşmeler sırasında görüşlerini rahatlıkla ifade edebildikleri düşünülmektedir.

Çalışma için Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu 15.08.2022 tarihli ve E-67750228-050.99-131136 sayılı yazı ile izin alınmıştır.

Verilerin Analizi

Görüşmelerin analizleri yapılırken her iki araştırmacı da notları ayrı ayrı incelemiştir. Görüşme yapılan çocuklara sırasıyla Ç1’den Ç10’a kadar; annelere ise A1’den A10’a kadar kodlar verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiş ve buna göre bulgular yorumlanmıştır. Veriler daha önceden belirlenmiş temalar, görüşme soruları veya gözlemler sonucunda ortaya çıkan boyutlar dikkate alınır ve yorumlanarak sunulur. Bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulmakta ve bireylerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak sonuçlar ortaya konulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Temaları oluşturma sürecinde alan yazında koleksiyon yapmaya ilişkin vurgulanan noktalar ve araştırma soruları temel alınmıştır. Kodlamalar iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılarak daha sonra kodlama kontrolleri gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın betimsel temeli, görüşme yapılan katılımcı sayısının ve yorumlarındaki çeşitliliğin fazla olmaması nedenleriyle kodlamalar arasındaki farklılığın neredeyse hiç bulunmadığı görülmüştür. İki temada yer alan üç kodda görülen uyumsuzluk karşılıklı ikna yoluyla çözülmüştür. Yapılan kodlamalarda sıklık değerlerine yer verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, koleksiyon yapmakta olan okul öncesi dönem çocuklarının ve annelerinin görüşleri doğrultusunda, koleksiyon yapma süreçlerinin incelenmesini amaçlayan görüşmelerden elde edilen sonuçlar sunulmaktadır.

Görüşme sürecinde hem annelere hem de çocuklara yöneltilen ilk soru koleksiyon yapmanın ne anlama geldiğidir. Aşağıdaki tabloda bu soruya verilen cevapların genel başlıkları yer almaktadır.

Tablo 2.

Koleksiyon Yapmanın Anlamı Hakkındaki Görüşler

Kategori	Görüşler	Anne f	Çocuk f
Muhafaza etme	Biriktirmek	7	8
	Toplamak	2	2
	Saklamak	-	1
	Eve getirmek	-	1
Keşif yapma	Değişik nesnelere tanışmak	1	-
	İncelemek	-	1
Anlamli olma	Bir tercih meselesi	1	-
	Önemli ve değerli görmek	1	-

Koleksiyon yapmanın ne demek olduğuna dair açıklamalarda anneler ve çocuklar tarafından en fazla vurgulanan başlık, muhafaza etme ya da koruma amacıdır. Bu kapsamda anneler, benzer özellikteki nesnelere "ilgi duyma" nedeniyle biriktirilmesini sıkça vurgulamıştır. Annelerin yorumlarından bazıları "benzer türden nesnelere bir arada olduğu materyalleri biriktirmek-A2", "kişilerin sosyal-duygusal gelişimine katkı sağlayan önemli bir biriktirme yöntemi-A6" ve "-sevdiğimiz ya da ilgi duyduğumuz bir objeyi ve onun farklı versiyonlarını toplamak-A9" şeklindedir. Çocuklar yetişkinlerle benzer cevapları vermişler ve tanımlamalarında örneklendirme yapmışlardır. "Kalem gibi şeyleri biriktirmek-Ç2", "taşınırken, gezerken, bisikletle sevdiklerimi toplamak-Ç7", "sevdiklerimizi biriktirmek olabilir-Ç4" ve "değişik olanları biriktirmek-Ç1" çocuklar tarafından yapılan açıklamalara örnek olarak verilebilir. Keşif yapma genel başlığı altında yer alan değişik nesnelere tanışmak ve nesnelere incelemek ise farklı birer anne ve çocuk tarafından ifade edilmiştir. İki anne ise, nesnelere çocukları için anlamlı olma durumundan bahsetmiştir.

Birinci sorudan hemen sonra ikinci ve üçüncü sorular olarak, annelere kendilerinin ve ailelerindeki diğer bireylerin koleksiyon yapma durumları sorulmuştur. Görüşülen 10 anneden sekizi geçmişte taş, pul, peçete ve misket gibi nesnelere biriktirdiklerini ifade etmiştir. Bu annelerden ikisi halen taş, tüy ve plak koleksiyonu yapmakta olduğunu; başka bir anne ise devam ettirmemesine rağmen kartpostal koleksiyonunu sakladığını söylemiştir. Çocuklara anne-babalarının ve diğer aile bireylerinin koleksiyon yapma yapıp yapmadıkları sorulduğunda, hepsi bu durumu bilmediğini belirtmiştir. Kardeşler bakımından sadece bir çocuk, kardeşinin kırılan kalemleri topladığını ifade etmiştir. Bu çocuk aynı zamanda halasının değerli şeyleri topladığını eklemiştir. Geniş aile üyelerine bakıldığında bir büyükannenin kapak koleksiyonu, başka bir çocuğun dayısının dergi ve film koleksiyonuna sahip olduğu anneler tarafından belirtilmiştir.

Dördüncü görüşme sorusu olan koleksiyonu yapılan nesnelere neler olduğu her iki grubun ortak sorularından biridir. Annelerin ve çocukların hangi kapsamlarda koleksiyonlar yapılabildiğine ilişkin görüşleri tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Koleksiyonu Yapılan Nesnelere İlişkin Görüşler

Kategori	Nesneler	Anne f	Çocuk f
Doğada bulunanlar	Taş	5	4
	Çiçek	1	-
	Kozalak	1	1
	Kuş tüyü	1	-
	Salyangoz kabuğu	1	-
	Oyuncaklar	Bebek (Barbie, Miniş)	2
Küçük metal arabalar		1	1
Balon		1	-
Kartlar		1	1
Artık materyaller	Kapak	2	2
	Su şişesi	1	-
	Gazoz kapağı	1	1
	Kumaş	1	1
	Kopan silgiler	-	1
	Diğer	Kalem	1
Kâğıt peçete		1	1
Sopa		1	1

Tablo 3'ten anlaşılacağı üzere, annelerin ve çocukların açıklamaları benzerlik göstermektedir. Doğadan bulunan nesnelere her iki grupta da daha çok vurgulanmaktadır. En çok koleksiyonu yapılan diğer nesnelere ise oyuncak başlığında yer almaktadır. Artık materyallerin oyuncak başlığından sonra çocuklar tarafından koleksiyon nesnesi olarak tercih edilmekte olduğu görülmektedir.

Beşinci soru olarak bu nesnelere koleksiyonunun yapılma nedenleri de hem annelere hem de çocuklara sorulmuştur. Annelerin çocuklarının koleksiyon yapma nedenleri olarak çok farklı görüşler belirtmişlerdir. Tablo 4'te bütün annelerin yorumları aktarılmaktadır.

Tablo 4.

Annelerin Çocuklarının Neden Koleksiyon Yaptıklarına İlişkin Yorumları

Kategori	Yorumlar
Çevresindeki kişilerin etkisi	<i>Etrafında atık toplayanlar vardı, kapak biriktirmek istedi, sonra da farklı olanlar hoşuna gitti. A1</i> <i>Moda olduğundan olabilir, çevresindeki arkadaşlarında var. A3</i> <i>Bizim yani anne-baba teşviki ile koleksiyon yapmaya başladı. Bu durumdan keyif duyarak süreç süreklilik kazandı. A7</i> <i>Oyun oynarken kuzenlerinin ona oyuncak bebekleri vermesiyle başladı. A10</i>
Nesnelere anlam yükleme	<i>Kendince değerli gördüğü materyalleri biriktirmesi hoşuma gidiyor. A2</i> <i>Her şeyi odasına, eve getiriyordu. Sonra anladım ki kızım eşyalara anlam yüklemiş. A5</i> <i>En sevdiği oyuncakları yani küçük metal arabaları ve ne zaman o tarzda farklı bir araba görse onu almak ve saklamak istiyor. A9</i>
İnceleme-keşfetme Oyun	<i>Topladıklarıyla oyunlar kuruyor, şekiller oluşturuyor. A4</i> <i>Biriktirme ve incelemek istediği için tabii ki oyunlarına da dahil edip inceleme fırsatı buluyor. A6</i> <i>Evcilik oynuyor. A10</i>
Doğa sevgisi	<i>Doğa sevgisi nedeniyle yaptığını düşünüyorum. Bitkileri mesela yerinde incelemeyi çok seviyor. A8</i>

Annelerin yorumlarına göre arkadaşlar, ebeveynler, çevresindeki başka kişiler ya da akrabaların çeşitli nesnelere toplaması, çocukların eşyalara anlam vererek önemsemesi, biriktirme ve inceleme ile oyunlarına dâhil etme isteği ve doğaya duyulan sevgi nedenleriyle çocuklar koleksiyon yapmaktadır. Sadece bir anne (A10) birden fazla kategoride olabilecek cevaplar vermiştir. Çocukların hepsi sevdikleri için bu nesnelere biriktirdiklerini söylemiştir. Ek olarak "annem çok seviyor, ben de çok seviyorum-Ç2", "arkadaşlarımla oynuyoruz-Ç3", "çok zevkli-Ç4", "oyun için gerekli olabiliyor-Ç6" ve "değişik ve hoşuma gidiyor-Ç8" gibi açıklamalar yapmışlardır.

Annelere yöneltilen bir diğer soru, çocuklarının koleksiyon yapmaya ne zaman ve nasıl başlamış olduğudur. Tablo 5'te bütün annelerin bu soruya ilişkin yorumları aktarılmaktadır.

Tablo 5.

Çocuklarının Koleksiyon Yapmaya Ne Zaman ve Nasıl Başladıklarına İlişkin Annelerin Yorumları

Kategori	Yorumlar
Çevresindeki kişilerin etkisi	<i>Etrafındaki arkadaşlarından gördü, yazın sanırım başladı. A1</i> <i>Geçtiğimiz yıl, çevresinden görerek başladı. A3</i> <i>11 aylıkken bizim aracılığımız ile başladı. A7</i> <i>2 sene önce oynamak için almaya başladık. Sonra biriktirip, koleksiyona dönüştü. A9</i> <i>3 yaşında bebekleri (hediye) geldi, sonra kendisi istedi. A10</i>
Kendi ilgisi	<i>2 yıl önce kalemlere karşı ilgisinin olduğunu fark ettik. Yazı yazmak için olduğunu düşündük. Ama farklı olanları almak ve biriktirmek istedi. A2</i> <i>1 sene önce ilgisi doğrultusunda kendi isteğiyle başladı. A4</i> <i>4 yaşında deniz kenarında taşları toplayarak başladı. A5</i> <i>2.5 yaşında taş ve sopalara toplamaya başladı. A6</i> <i>5 yaşındaydı. Dışarı çıktığımızda incelemeye başladı. A8</i>

Bir önceki soruda yer alan annelerin yorumlarıyla paralel olarak, çocukların yakın çevresinde bulunan kişiler aracılığıyla ve kendi ilgilerinden hareketle koleksiyon yapmaya başladıkları anlaşılmaktadır. Anneler tarafından belirtilen tarihler ve araştırmanın gerçekleştirildiği tarih dikkate alındığında, çalışma grubundaki çocukların genellikle dört yaşından itibaren, bir nesneye yönelerek düzenli bir şekilde biriktirmeye başladıkları bulunmuştur. Daha erken aylardan itibaren başlayan ilgiler de olabileceği görülebilmektedir.

Koleksiyon yapmada, ilgi duyulan ve aranan nesnelere bulunma ya da edinilme yolları da sürecin bir parçasıdır. Küçük çocukların ilgi ve dikkatlerini çeken nesnelere türüne göre bu nesnelere elde edilme kaynakları çeşitlilik göstermektedir. Aşağıdaki tabloda anneler ve çocukların görüşleri aktarılmıştır.

Tablo 6.*Koleksiyonu Yapılan Nesnelerin Edinilme Kaynakları*

Kategori	Nesnelerin Edinilme yolları	Anne f	Çocuk f
Ücretsiz edinme	Aile ve yakındaki kişilerden talep etmek	2	1
	Park/bahçeden getirmek	2	4
	Doğa/orman toplamak	2	1
	Yolda yürürken bulmak	1	3
	Çocuk tarafından bulunmak	1	-
	Hediye edilmek	-	1
Ücret ödeme	Satın almak	4	4
	Eve alınanlardan	1	2
Diğer	Lokantada	-	1
	Tatilde	-	1
	Her yerden bulmak	1	3

Koleksiyonlarda yer alan nesnelere (Tablo 3) ve Tablo 6'da yer verilen edinilme yolları birlikte değerlendirildiğinde, doğadan bulunan veya çeşitli artık materyallerle yapılan yani herhangi bir maddi bedeli olmayan nesnelere içeren koleksiyonların çocukların hayatında daha çok yer aldığı görülmektedir. Çocukların koleksiyonlarında yer alan nesnelere başta ebeveynleri ve diğer yetişkinlerce satın alınarak temin edilme durumunun daha az olduğu görülmektedir. Diğer başlığında yer alan ifadeler hem satın alınan hem de ücretsiz edinme kapsamına girebilen özellikteki nesnelere anlamına gelmektedir.

Koleksiyon yapma sürecinde nesnelere edinilme yolları ile ilgili olduğu düşünülen "yardım eden insanlar olup olmadığı ve nasıl yardım ettikleri" sorulan bir diğer sorudur. Tablo 7'de

Tablo 7.*Koleksiyonu Yapma Sürecinde Yardım Eden Kişiler ve Nasıl Yardım Ettikleri*

Kategori	Kişiler ve verdikleri destekler	Çocuk f
Başka kişiler	Anne ve babalar nesnelere taşıırken, seçerken ve alırken	5
	Kardeş ve kuzen	1
Çocuğun sadece kendisi		3
Diğer kişilerle birlikte		2

Koleksiyonundaki nesnelere sadece kendilerinin bulduğunu ifade eden çocuklar "yoo kendim halledebiliyorum-Ç5", "kendim ediyorum, kimse etmiyor. Merak edince oluyor-Ç7" ve "kendim buluyorum her yerden-Ç8" yorumlarını getirmiştir. İki çocuk ise "kendim görünce söylüyorum, alıyoruz-Ç9" ve "yooo, yani isteyince alabilir miyim diye soruyorum-Ç10" şeklinde açıklama yapmıştır. Annelere de bu süreçte çocuklarına destek sağlama durumları sorulmuştur. Tablo 8'de annelerin yorumları bulunmaktadır.

Tablo 8.*Koleksiyon Yapma Sürecinde Çocuklara Verdikleri Desteklere İlişkin Annelerin Yorumları*

Kategori	Yorumlar	
Destek ister	<i>Bazen ister, ayırma konusunda destek alır. Renkler, büyüklükler, konuşuruz, sonra kendi istediği gibi gruplar- birleştirir, yerine koyar. A1</i>	
	<i>Evet. Sorular sorar, "güzel mi, değerli mi, çok mu, az mı?" Sayarız birlikte. A2</i>	
	<i>Alışverişte yeni ya da onda olmayana gördüğünde fiyatını soruyor. Uygunsa alıyoruz. A3</i>	
	<i>Taşıma konusunda ve o anki düşüncesine göre "sence bu uyar mı?" diye sorar. A4</i>	
	<i>Evet ister. "Nerede saklayalım, bu bir koleksiyon parçası olur mu?" gibi konuşuruz. Destek ister. A6</i>	
	<i>Taşları ilk başlarda birlikte toplamıştık. Renk, desen ve büyüklükleri hakkında sohbet ediyoruz. A8</i>	
	<i>Yaptığı koleksiyon maddiyat gerektirdiği için, "anneciğim bunu alabilir miyim?" diye sorar. Elimizde yoksa ve aylık limitini aşmamışsa alırız. A9</i>	
	<i>Alırken ister tabi ki, bunun dışında birlikte oynadığımız ya da tamir edilecek-dikiş ihtiyacında ona destek veririm. A10</i>	
	Destek istemez	<i>Bizden yardım istemez. Örneğin patlak balon buldu, bebeklerine mayo yapar. Bu durum benim de hoşuma gidiyor. Düzeni, toplaması tamamen ona ait. A5</i>
		<i>Pek yardım istemiyor. Sadece yolda ya da ormanda bulunduğu koleksiyon parçalarını "anne bunu koleksiyonuma koyacağım" diyerek ilerliyor. A7</i>

Çocukların cevaplarına benzer olarak anneler, nesnelere taşıma, düzenleme, sayma ve saklama, onarma ve buldukları bir nesnenin koleksiyona uygun olup olmadığını anlama gibi durumlarda ihtiyaç duyulursa destek verdiklerini belirtmişlerdir. Ek olarak koleksiyona katmak istedikleri nesnelere satın alırken fiyat ve alıp alamayacaklarını sorduklarında çocuklarına yönlendirme yapmaktadırlar.

Nesnelerin temini ile ilgili olduğu düşünüldüğünden, bir koleksiyon sahibi olmanın maddi yönden etkilerinin ne olduğu sadece annelere sorulmuştur. Tablo 9'da bütün annelerin bu soruya ilişkin yorumları aktarılmaktadır.

Tablo 9.**Çocukların Koleksiyon Yapmalarının Maddi Etkilerine İlişkin Annelerin Yorumları**

Kategori	Yorumlar
Maddi açıdan etki yok	<i>Şu an için yok. Hali hazırda olanlar yetiyor, aynı olanları da atık için ayrıştırıyoruz. A1</i> <i>Hayır, çok fazla maddi etkisinin olduğunu düşünmüyorum. A2</i> <i>Hayır yok üstelik, kendisi buluyor. A4</i> <i>Maddi yönden hiç zorlanmıyoruz. Hepsini kendi imkanları ile topluyor, buluyor. Akrabalara soruyor. A5</i> <i>Maddi yönden hiçbir zorlaması yok, doğa anamız sağolsun. A7</i> <i>Maddi etkisi tabi ki yok, her yerden buluyor. A8</i>
Maddi açıdan etki var	<i>Oyuncak sektörü moda ve çocukların ilgisine göre değişiyor. Üstelik ithal olduğu için de çok pahalı. Aylık kota koyuyoruz. Hediye isterse çevresinden, bunu talep ediyoruz. A3</i> <i>(Etkileri) tabi ki vardır. Koleksiyon yaparak bütçemizi idareli kullanmayı ve koleksiyonuna katacağı nesnelere kendi harçlıklarından almayı öğrenmesi bizim için büyük deneyim.” A6</i> <i>Tabi ki, şu an hediye kabulümüzdür. Fiyatları orijinal markaların çok arttı. A10</i>

Çocukları genelde doğadan, park ve bahçe gibi yerlerden nesne bulan anneler bu konuda zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Maddi açıdan etkisi olmayan ya da yok denecek kadar az olan nesnelere bulmada ve bu tür koleksiyonları yapmada çocukların çok daha etkin olabildikleri annelerin yorumlarında da anlaşılabilir. Satın alma yoluyla nesnelere edinen annelerin yorumlarında, çocukların maddiyat kavramını edinmelerine yönelik olarak alım sınırları belirleme ve bütçeyi ayarlama gibi ifadeler bulunmaktadır. Yukarıdaki görüşlere ek olarak bir anne (A9), “Koleksiyonun parçalarını satın alıyoruz. Fakat çok pahalı olmadığı için çok da maddi bir yükü olmuyor.” yorumunu yapmıştır.

Koleksiyon yapma ve devam ettirme sürecinde nesnelere düzenlenmesi ya da saklanması da önemlidir. Hem annelere hem de çocuklara bu nesnelere nasıl düzenlendiği sorulmuştur. Tablo 10’da çocukların ve annelerin açıklamaları yer almaktadır.

Tablo 10.**Koleksiyonlardaki Nesnelere Düzenlenme Durumları**

Kategori	Yorumlar
Çocuk	<i>Annem kutu verir, içine koyarım. Ç1</i> <i>Annem-babam bir kutuya koyuyor. Ç2</i> <i>Oyuncak kutularında saklıyorum. Ç3</i> <i>Bahçede, bazen kutuya seçip eve alıyoruz. Ç4</i> <i>Kutularım var, ayrı ayrı. Ç5</i> <i>Odamda dolapta. Ç6</i> <i>Annem onları güzel saklıyor. Kavanozlarda. Ç7</i> <i>Annem kutularda saklıyor. Ç8</i> <i>Kilitli çantası var, annem buldu güzel oldu hepsi içinde. Ç9</i> <i>Kutularda, raflarda duruyorlar. Ç10</i>
Anne	<i>Kutular ayarladık, onların içine koyuyor. Bazen büyük-küçük gruplaması yapıyor. A1</i> <i>Kendine ait dolabında saklıyor. Kutusu var onun içinde. A2</i> <i>Ayrı kutuları var, oyuncak kutusunda saklıyor. A3</i> <i>Bahçemizde kendi yeri var, kışın içeri alıyoruz. A4</i> <i>Gruplar halinde ayırdı, odasında saklar. Kutularda, ayrı poşetlerde. A5</i> <i>Odasında kutularda saklıyor. A6</i> <i>Kavanozlar içerisinde. A7</i> <i>Kutuları var. Taşları yıkayıp, kurutup sergileme yaptıktan sonra kaldırıyor. A8</i> <i>Eski özel kilitli bir çantası var, onun içinde muhafaza ediyor. A9</i> <i>Kutuları var, elbiseleri-aksesuarları farklı kutuda, bazılarını çıkarır, rafta durur. Onlar değişir sürekli. Kendi belirliyor. A10</i>

Çocukların ve annelerinin verdikleri cevapların materyaller açısından tutarlı olduğu görülmektedir. Kutular, çantalar ve kavanozlar ile saklanan nesnelere çoğunlukla çocukların dolaplarında yer almaktadır. Çocukların bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, annelerinin vermiş oldukları kutu verme ve kutuda saklama gibi destekler görülebilmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi koleksiyona nesne toplamak, bunları düzenlemek ve istenilen aralıklarla incelemek en temel aşamalarıdır. Çocukların koleksiyonlarını ne sıklıkta incelediği ya da gözden geçirdiği, koleksiyonuyla ne kadar zaman ayırdığı ve bu süreçte neler yaptığı hem annelerin hem de çocukların görüşleri alınarak belirlenmeye çalışılmıştır. Beş anne çocuklarının hemen hemen her gün ya da gün aşırı, dört anne haftada bir gibi ara ara ve bir anne ise nadiren koleksiyonlarını incelediğini belirtmiştir. Annelerin bu soruya verdikleri yanıtlardan örnekler aşağıda sunulmuştur.

“Farklılıkları gözler, ara sıra kontrol eder, bakar.” A1

“Haftada bir kere gibi açar bakar gözden geçirir ve onları severek düzenler.” A2

“Ara ara. Doğa gezileri yaptığımızda, dönünce ya da koleksiyonuna yeni şeyler eklediğinde daha çok ilgilenir, zaman geçirir.” A6

“Geçen yaz boyunca çok daha yoğun ilgilendi. Okul olunca sıklığı azaldı.” A8

"Hemen her gün onları çıkarır. Hem oynar hem de arkadaşlarına gösterir." A9

Çocuklar bu soruya "canım istediğinde" (N:5), "oyun oynadığım zaman" (N:2), "arada sırada bakıyorum, yıkıyorum, oynuyorum" (N:1), "mesela dün baktım" (N:1) gibi zamanı belirgin olmayan yanıtlar vermiştir. Bir çocuk "anneme söylerim, zaten o saklar. Açıp bakarım" şeklinde bir yorum yapmıştır. Çalışmaya katılan 10 çocuğun yedisi az önce verilen açıklamalarda "oyun" ifadesine de yer vermiştir.

Anneler çocuklarının koleksiyonlarını inceleme sürecinde arkadaşlarıyla birlikte olduklarında ya da bu nesnelere kendi kendilerine oyun kurduklarında daha fazla zaman geçirdiklerini vurgulamıştır. Bu süreyi tamamen çocuklarının belirlediğini, bazen sadece nesnelere bakıp, düzenleme yaptıkları, kontrol ettikten sonra kaldırdıklarını anlatmışlardır. Annelerin vurguladığı gibi arkadaşlarla ya da başka insanlarla koleksiyonlar aracılığıyla iletişim kurmak, çocukların süreçte pek çok farklı ve anlamlı deneyimler elde etmelerini sağlayabilmektedir. Bu düşünceden hareketle çocuklara, koleksiyonlarını başka insanlara gösterme durumları sorulmuştur. Sadece bir çocuk göstermediğini belirtmiştir. Diğer çocukların öncelikle arkadaşları (f:9), sonrasında anne-baba ve dede gibi aile üyeleri (f:4) ile koleksiyonlarını paylaştıkları anlaşılmıştır. Aşağıda bu konuda çocukların yorumlarından örneklere yer verilmiştir:

"Dedeme, arkadaşlarıma gösteririm." Ç1

"Sitedeki arkadaşlarıma gösteriyorum, indiriyorum bahçede inceliyoruz, bakıyoruz." Ç2

"Arkadaşlarıma hep gösteriyorum, birlikte oynuyoruz, değişiyoruz." Ç3

"Aileme, arkadaşlarıma gösteriyorum. Misafir gelince bakıyoruz, oyun oynuyoruz." Ç5

Çocukların koleksiyonlarını sürdürmelerinde, nesnelere anlam katmaları dolayısıyla neler hissettikleri ve daha sonraki zamanlarda koleksiyonları hakkında plan yapmalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Tablo 11'de bu iki duruma ilişkin sadece çocuklara yöneltilen "Koleksiyonunu incelerken nasıl hissediyorsun?", "Koleksiyonun içinde başka nelerin olmasını istersin, koleksiyonunla ilgili hayallerin neler?" soruları ve elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 11.

Koleksiyonlarına İlişkin Çocukların Yorumları

Koleksiyonları hakkında	Yorumlar
İncelerken hissettikleri	Mutlu olurum. Ç1 Sanki azalmış mı, artmış mı?, güzeller mi? Soruyorum. Ç2 Seviniyorum, oynuyorum. Mutlu oluyorum. Ç3 Çok mutlu oluyorum. Ç4 Çok seviyorum, mutlu oluyorum. Ç5 Seviyorum dedim ya. Mutlu oluyorum. Ç6 Çok güzel, rahatlatıcı ve şanslı hissediyorum. Ç7 Oynuyorum, seviyorum. Ç8 Farklı farklı güzeller, oynuyorum, hoşuma gidiyor. Ç9 Oyun oynuyorum, onları giydiriyorum, farklı-farklı nasıllar güzeller mi...Ç10
Planları	Daha çok kapak toplayıp, renk renk ayırmak, çok olsun. Ç1 Daha güzel belki daha farklı kalemler olsun istiyorum. Büyük kutularda biriktireyim, saklayayım. Beğendiklerimi kullanırım. Ç2 Yeni çıkanları da almak isterdim. Farklı olanları. Ç3 Farklı parçalar olsun isterim. Düz olabilir, renkli taş olabilir. Değişik buldukça toplarım. Ç4 Yeni değişik parçalar olursa çok iyi olur. Kumaşlar, ipler, kurdeleler, kağıtlar özellikle. Onları farklı alanlarda kullanabilirim, yeni oyunlar kurabilirim. Ç5 Yeni yeni malzemeler, farklı taşlar, sopalar iyi olur. Ç6 Deniz kabukları olsun isterim, denizde oynayıp, farklı kabukları toplayacağım. Hatıra olacak. Ç7 Büyük ve renkli taşlar olabilir mesela. Ç8 Yeni çıkan modellerini de görürsem almak isterim. Ç9 Yeni çıkan modelleri almak isterim. Farklı elbiseleri ile. Ç10

Tablo 10'da da görülebileceği gibi bütün çocuklar koleksiyonlarını incelerken mutlu hissettiklerini ifade etmiştir. Dört çocuk neden mutlu olduğunu açıklarken özellikle "oyun" ifadesini kullanmıştır. Çocuklar planlarını anlatırken, yapmakta oldukları koleksiyonların içeriğine göre daha yeni, renkli, daha farklı ve daha çok sayıda parça toplamak istediklerinden bahsetmiştir.

Çocuklara "Hayalini kurduğun başka koleksiyon var mı? Gelecekte ne gibi şeylerin koleksiyonunu yapmak istersin?" soruları yöneltildikten ve teşekkür edildikten sonra görüşmeler sonlandırılmıştır. Çocukların yarısı bu soruya dair bir cevabı olmadığını söylemiştir. Diğer beş çocuğun yanıtları aşağıda aktarılmıştır.

"Yaprak kurutma koleksiyonu yapabilirim." Ç2

"Deniz kabuğu, kozalak olabilir. Kolay bulunur hem." Ç6

"Büyüyünce, evet ben neler toplamışım, neler yapmışım diyeceğim. Yine deniz kabukları koleksiyonu yapmak isterim." Ç7

"Belki farklı model araba oyuncakları olabilir." Ç9

"Kalem koleksiyonu olabilir, ilkokula gidince." Ç10

Annelerle yapılan görüşmelerde son olarak “Koleksiyon yapmanın çocuğunuzun gelişimine ve davranışlarına etkisi hakkında görüşleriniz nelerdir? Neden?” sorusu yöneltilmiştir. Aşağıdaki tabloda annelerin bu soruya verdikleri yanıtlar aktarılmıştır.

Tablo 12.

Koleksiyonu Yapmanın Çocukların Gelişimine Olan Katkıları

Kategori	Gelişime katkı verme durumu	f
Davranış, bilgi ve beceri	Biriktirme/saklama/düzenleme	5
	Doğayı tanıma ve saygılı olma	2
	Farkındalığının artması	1
	Ekonomiyi öğrenme	1
	Yeni şeyler üretme	1
	Oyun oynama	1
	Arkadaşlarıyla paylaşım	1
	Duygular	Hayal gücünü geliştirme
	Sorumluluk duygusunun gelişimi	1
	Eğlenme	1

Anneler çocuklarının koleksiyon yapma sürecinde davranış, bilgi ve beceri bakımından çocuklarının pek çok kazanımı olduğunu öncelikle vurgulamaktadır. Özellikle kendilerine ait bir ilgi alanını bulmaları ve sürdürmeleri, bununla ilgili saklama ve düzenleme gibi becerileri geliştirmeleri anneler tarafından önemli görülmektedir. Bu başlıklarla doğrudan bağlantılı olan duygular da anneler tarafından ifade edilmektedir. Oyun oynama ve arkadaşlarıyla paylaşım becerilerinin koleksiyondaki nesnelere aracılığıyla geliştiğini belirtirken, buna paralel olarak bu durumun olumlu duygulara da destek verdiğini anlatmışlardır. Aşağıdaki ifadeler annelerin bu soruya getirdiği yorumlara örnek olması açısından paylaşılmaktadır.

“Kendine ait bir şeyi oldu. Sorumluluk onda. Dolabında sakladığı ve herkese anlatabildiği bir şey.” A1

“Ben gayet olumlu buluyorum. Değer verdiği materyalleri biriktirmesi ve saklaması güzel bir durum. Ona destek oluyorum.” A2

“Onları sahiplenmesi ve düzenlemesi hoşuma gidiyor. Evcilik oynaması da en azından boşa gitmiyor.” A3

“Atık malzemelerden bebeklerine beşik, masa, giyecek yapıyor. Artan malzemeleri değerlendirip, bununla ne yapabilirim diye düşünüyor. Kafa yoruyor, hayal gücünü kullanıyor, asla yetinmeyip yenilikçi şeyler üretiyor. Artanları tekrar koleksiyonuna koyuyor. Bu çok önemli ve gelişimine olumlu katkı sağlıyor bence.” A5

“Materyalleri doğadan topladığı için, doğaya karşı çok hassas ve saygılı bir bilinçte olduğunu düşünüyorum.” A7

“Oyun oynamak hayatın provası, özellikle arkadaşlarıyla yaptığı paylaşımlar hoşuma gidiyor. Tabi ki ekonomiyi de erken yaşta öğrenmesi de cabası.” A10

Koleksiyonları hakkında çocukların ve annelerinin aktarmış oldukları görüşlerin tamamı cinsiyet değişkeni açısından ele alındığında, araştırmanın alt amaçlarından hemen hiçbirinde kız ve erkek çocukları açısından farklılık bulunmamaktadır. Sadece koleksiyonu yapılan nesnelere türü bakımından, özellikle küçük metal araba ve bebek gibi satın alınan nesnelere cinsiyetler arasında farklılık bulunmaktadır. Doğadan veya çevreden edinilen materyallerde böyle bir farkın olmadığı görülmektedir. Örneğin, taş toplayanların ikisi kız ve ikisi erkek çocuktur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, çocukların koleksiyon yapma sürecinde yaşadıkları deneyimleri anlayabilmek için koleksiyon yapmanın ne anlama geldiği hakkındaki düşünceleri, nelerin koleksiyonunu yapmakta oldukları ve bunları nasıl edindikleri, bu nesnelere düzenleme ve inceleme sırasında neler yaptıkları, bu süreçte kimlerden destek aldıkları ve başka insanlarla koleksiyonlarını paylaşma durumları, koleksiyonları hakkındaki duyguları ve planları, sonrasında başka nelerin koleksiyonunu yapmak istedikleri incelenmiştir. Bunun yanı sıra çalışmaya katılan çocukların annelerinden de benzer sorular ile sürece ilişkin görüşler alınmıştır. Ayrıca koleksiyon yapmanın maliyet yaratma durumu, çocuklarının gelişimine ve davranışlarına katkıların neler olabileceği annelerin bakış açısına göre ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Koleksiyon yapmanın anlamına dair açıklamalarda anneler ve çocuklar tarafından en fazla vurgulanan başlık, muhafaza etme ya da korumadır. Çocuklar bu başlıkta özellikle biriktirmek ve toplamak fiilleri ile açıklama yapmış; anlatımlarında “sevdikleri” ya da “değişik” özellikleri olan nesnelere koleksiyonlarını yaptıklarını örneklerle ifade etmişlerdir. Koleksiyon yapmanın temel özelliklerinden birinin nesnelere bir araya getirmek olduğu düşünüldüğünde, bu bulgu anneler ve çocuklar tarafından koleksiyon kavramının doğru olarak anlaşıldığı ancak belirli ortak özelliklere yapılan vurgunun çocukların açıklamalarında yer almadığı şeklinde yorumlanabilir.

Anneler çocuklarının koleksiyon yapma süreçlerine ilişkin bilgi sahibidirler. Çocukların koleksiyon yapma nedenleri farklı olsa da ilgilerinin süreci yönlendirdiğinin farkındadırlar. Bu durum çocuklarda kendiliğinden ya da teşvikle ortaya çıkan ilgi ve bağlantılı davranışların önemsendiğini ve koleksiyon yapmanın da bu ilgilerin yetişkinler tarafından açıkça anlaşılabilmesi bakımından faydalı olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Aynı zamanda anneler çocukların yaşları gereği, koleksiyona katılacak nesnelere bulunması ve düzenlenerek saklanması aşamalarında da ihtiyaç duyulduğunda gereken destekleri de sağlama rolünü üstlenebilmektedirler. Morris’e göre (2013), hangi nesnelere bir araya getireceğini ve düzenleyeceğini kendisi alan

çocuk, sadece sınıflamayı değil aynı zamanda arayıp bulma ve sahip olma konularını da öğrenir. Özellikle okul yaşına gelen çocukların kişisel eşyalara sahipliğinin önem kazanmasıyla birlikte, koleksiyonu kişiliğinin bir parçası olabilir. Eğer anne ve babalar koleksiyonla ilgilenir ve parçalara yönelik sorular sorarlarsa, çocuğun kendisini önemsemesini ve mutlu olmasını sağlayan bir sürece girilmiş olunur. Araştırmada çocuklara koleksiyonlarındaki nesnelere nasıl hissettikleri sorulduğunda, hepsi mutlu hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Çocuklarının koleksiyonlarıyla ilgili annelerin bilgi sahibi olmalarından daha fazla merak edilen, daha önce ya da halen koleksiyon yapma durumlarını çocuklarıyla paylaşma ve çocukların yakınlarındaki diğer kişilerle ilgili olarak bu bilgiye ulaşma durumlarıdır. 10 anneden sekizi geçmişte farklı nesnelere koleksiyonunu yaptıklarını ve bu annelerden ikisi koleksiyonlarını halen sürdürdüklerini belirtmişlerdir. İki farklı anne, bir büyükannenin ve bir dayının koleksiyon sahibi olduğunu anlatmıştır. Çocukların neredeyse hepsi anne-babalarının ve geniş aile bireylerinin koleksiyon yapma durumlarından haberdar değillerdir. Sadece bir çocuk, kardeşinin ve halasının topladığı nesnelere bahsetmiştir. Annelerin bu konuda çocuklarıyla doğrudan paylaşım yapmadıkları anlaşılmıştır. Ebeveynlerin kişisel ilgilerini çocuklarıyla paylaşma durumları sağlıklı bir ilişkinin parçası olarak görülmektedir. Suskind (2018), beyin gelişiminin erken çocukluk dönemindeki bir çocuğun dil ortamıyla doğrudan ilgili olduğunu vurgulamıştır. Özellikle çocuğun işittiği sözcük dağarcığının çeşitliliğinin ve ailenin konuşma alışkanlıklarının, dil edinimi ve zekâ üzerindeki etkisi bir kez daha ortaya konulmuştur. Beynin dili öğrenebilmesi için sosyal etkileşim önemlidir. Bunun için koleksiyon yapan bir çocuğun süreçte yeni sözcükler ve kavramlar öğrenmesi, öğrendiklerini paylaşması gerek aile gerekse okul ortamında teşvik edilmesi dil gelişimine kalıcı etkiler getirebilir.

Çocukların koleksiyonları kapsamında, doğadan ya da çevrelerinden ücretsiz olarak edinebilecekleri nesnelere hem çocuklar hem de anneleri tarafından daha çok vurgulanmaktadır. Çocukların doğa ve doğal materyaller ilgisi, ileride yapmak istedikleri koleksiyonlarda neler olabileceği sorusunun yanıtlarında da görülmüştür. Buna paralel olarak doğadan, park ve bahçe gibi yerlerden materyaller bulan çocukların anneleri maddi açıdan zorlanmadıklarını belirtmiştir. Çocuklar ve de aslında yetişkinlerin pek çoğu açık alanlarda, doğal ve informal öğrenme ortamlarında zaman geçirmekten hoşlanmaktadır. Loxley ve arkadaşlarına göre küçük çocuklar için dışarıda yeni bir yeri ziyaret etmek bir maceradır ve yaşadıkları deneyim onlar için oldukça keyiflidir. Bu ortamlar çocukların fen bilgilerinin, anlayışlarının ve becerilerinin gelişmesini sağlayarak, aktif katılımı teşvik ederek, çeşitli deneyimler sunmaktadır (Loxley vd., 2016). Doğada bulunan nesnelere özünde belirlenmiş herhangi bir işleve ya da kullanıma sahip olmadığı için, çocukların hayal güçlerini kullanmalarına ilham olurlar (Hanscom, 2016). Bilindiği üzere okul öncesi dönemdeki çocukların somut ve gerçek nesnelere ilgileri oldukça fazladır. Duyularının tamamını etkin şekilde kullanmak isteyen çocuklar bu farklı ortamlarda bulduklarında mutlaka nesnelere yönelmekte, evlerine ya da okullarına götürmek istemekte veya satın almaya yönelik zaman zaman ısrarlı isteklerde bulunabilmektedir.

Araştırmanın bütününde cinsiyet değişkeni açısından farklılaşan tek nokta, koleksiyona satın alma yoluyla dahil edilen nesnelere türüdür. Satın alınan nesnelere türünde beklendiği üzere kız çocukları bebek ve erken çocukları araba koleksiyonu yapmakta ve bunları satın almaktadır. Bu boyutla bağlantılı olarak koleksiyon yapmanın maddi etkileri annelere sorulmuştur. Diğer üç anne ise maddi etkilerinin olduğunu; bir anne ise satın aldıklarını ancak nesnelere pahalı olmadığı için zorlanmadıklarını ifade etmiştir. Satın alma yoluyla nesnelere edinen annelerin yorumlarında, çocukların maddiyat kavramını edinmelerine yönelik olarak alım sınırları belirleme ve bütçeyi ayarlama gibi ifadeler bulunmaktadır. Gelecekteki toplumun yetişkin bireyleri olarak çocuklar, tüketim davranışlarını erken yaşlarda kazanmaktadır. Tüketim bilinci yüksek bireyler yetiştirmek ve bilinçli bir tüketim toplumu oluşturmak konusunda ise aile ve aile bireylerinin rolü oldukça önemlidir. Çünkü çocuklar, genellikle ailenin satın alma davranışlarını gözlemler ve bu davranışlardan etkilenir (Kestane Ünal, 2020). Çocuğun tüketici olarak sosyalleşme sürecine etki eden unsurlardan ilki çocuğun yaşı, cinsiyeti ve ailenin gelir düzeyini içeren bireysel faktörlerdir. Sosyalleşme araçları olan aile üyeleri, ebeveynler ve televizyon reklamcılığı bu sürecin ikinci ana unsuru olarak görülmektedir. Son faktör ise çocuğun bilişsel gelişim aşamaları, sosyal gelişme ve ebeveyn-çocuk etkileşimi şeklinde ifade edilen öğrenme sistemleridir (Özkahveci ve Civek, 2021).

Çalışmaya katılan annelere göre, çocuklar arkadaşlarıyla zaman geçirirken koleksiyondaki nesnelere de yer verebilmektedir. Ek olarak, çocuklar koleksiyonları sayesinde bireysel olarak veya arkadaşlarıyla, sorumluluk aldıkları ve kendi kendilerine gerçekleştirdikleri bir uğraş edinebilmişlerdir. Çocukların koleksiyonlarını incelerken arkadaşlarıyla birlikte olduklarında ya da bu nesnelere kendi kendilerine oyun kurduklarında daha fazla zaman geçirdikleri anneler tarafından vurgulanmıştır. Çocukların yanıtları da annelerin bu yorumlarıyla örtüşmektedir. Diğer çocuklar önceliği arkadaşlarına vermek üzere, aile üyeleri ile de koleksiyonlarını paylaşmaktadır. Hanish ve diğerlerine (2022) göre, okul öncesi dönemde kurulan kalitesi yüksek özellikteki akran ilişkileri, çocukların bütün gelişim alanlarındaki ilerlemeyi desteklemektedir. Mevcut araştırmada hem çocuklar hem de anneleri tarafından sıkça vurgulandığı gibi koleksiyonlar, akran ilişkilerini destekleyen bir unsur olarak kabul edilebilir. Okul öncesi eğitim sınıflarında akran etkileşimi için sık sık fırsatlar sunulduğunda, çocuklar yeni kavramları öğrenme ve ortaya çıkan sosyal becerileri uygulama fırsatlarına sahip olmaktadır (Tenenbaum vd., 2020).

Çocukların koleksiyonlarındaki nesnelere inceleme zamanlarını ve düzenleme biçimlerini kendilerinin belirliyor olmaları, öz-düzenleme becerileriyle ilgili olduğu düşünülen davranışlardır. Genel olarak öz-düzenleme, davranışı kontrol etme, yönlendirme ve planlama ile ilişkilendirilmektedir (Cadima vd., 2019). Hayatın başladığı anda başlayan öz düzenleme, çocuğun çevresindeki kişiler ve nesnelere günlük olarak kurduğu etkileşimler sayesinde gelişerek ilerlemektedir (Bronson, 2019). Annelerin görüşlerine göre çocukların koleksiyonlarını inceleme sıklıkları, süreleri ve kimlerle inceleme yapacakları tamamen çocuklar tarafından belirlenmektedir. Beş anne çocuklarının hemen hemen her gün ya da gün aşırı, dört anne haftada bir gibi ara ara ve bir anne ise nadiren koleksiyonlarını incelediğini belirtmiştir. Anneler ve çocuklar neredeyse aynı yorumları yaparak,

koleksiyondaki nesnelere saklamak ya da biriktirmek için genellikle çocukların odalarında olan kutu ya da çantaları kullandıklarını ifade etmişlerdir. Nesnelere kendi başlarına ya da arkadaşlarıyla inceleyen çocuklar, bunları yine aynı şekilde muhafaza etmektedir.

Annelere göre koleksiyon yapmanın çocuklarına getirdiği katkıların başında nesnelere biriktirme, saklama ve düzenleme becerileri gelmektedir. Çocuklar ilgi duydukları nesnelere dair sorumluluk almaya isteklidirler. Bu durumun öncelikli olarak anneler tarafından ifade edilmesi, bakım konusunda hala çoğunlukla yetişkinlere bağlı olan çocukların istedik becerileri kazanması beklentisi açısından anlamlı görülmektedir. Anneler bilimsel düşünme konusundan doğrudan bahsetmeseler de doğayı tanıma ve saygılı olma, hayal gücünü geliştirme, yeni şeyler üretme, farkındalığın artması ve ekonomiyi öğrenme gibi ilgili olabilecek katkıları ifade etmişlerdir. Elbette çocuklarının oyun oynaması ve süreçte eğlenmesini de gelişime olan katkı bakımından önemsemektedirler.

Annelerin görüşlerine göre, çocukların koleksiyon yapmaya başlama yaşları değişkenlik göstermektedir. Bir anne 11 ay gibi çok erken bir zamandan itibaren teşvik etmeye başladıklarını; başka bir anne çocuğunun iki buçuk yaşında nesnelere toplamaya başladığını; bir başka anne ise çocuğunun üç yaşından itibaren kendisine hediye edilen nesne ile sürece ilgi duyduğunu ifade etmiştir. Bulgulara göre çalışma grubundaki çocukların genellikle dört yaşından itibaren, daha bilinçli olarak nesnelere toplamaya başladıkları söylenebilir.

Sonuç olarak araştırmamızın çalışma grubu ve genel kapsamı düşünüldüğünde, yaşama dair öğrenme ve ilgiyi sürdürme yollarından biri olarak görülen koleksiyon sahibi olma durumunun çok az sayıda çocuğun ve yetişkinin dünyasında olduğu görülmektedir. Koleksiyon sahibi olan yetişkinlerin de çocuklarla bu kapsamda neredeyse hiç paylaşım halinde olmadıkları anlaşılmaktadır. Koleksiyonu olan çocukların daha çok doğadan ve çevrelerinden edindikleri nesnelere odaklanmaları gerek içinde buldukları gelişim dönemleri gerekse bütün gelişim alanları bakımından daha istedik ve değerli bulunmaktadır. Koleksiyonların öncelikli olarak arkadaşlarla paylaşılması ve oyun sürecinin bir parçası olarak görülmesi bu araştırmanın öne çıkan sonuçlarından biridir. Koleksiyonda bulunan nesnelere çocuklar tarafından düzenli bir şekilde saklanması, incelendikten ya da kendi yorumlarına göre oynadıktan sonra yine aynı şekilde korunması annelerin rehberliğinde gerçekleşen bir durumdur. Anneler koleksiyon yapmanın çocuklara farklı açılardan katkı getirdiğini belirtmektedir.

ÖNERİLER

Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler

Araştırma, çalışma grubunda yer almayı gönüllü olarak kabul eden, sınırlı sayıda çocuk ve bu çocukların anneleri ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonra yapılacak çalışmalarda katılımcı çocuk sayısı artırılabilir ve ailedeki diğer bireyler de dahil edilebilir. Çocukların hemen her soruda özellikle annelerine ilişkin vurgu yapmış olmaları, babaların çocuklarla farklı kapsamlarda daha fazla vakit geçirmeleri konusunu bir kez daha akla getirmektedir.

Çalışma, çocuklar ve anneleri ile yapılan bireysel görüşmelerden elde edilen verilerle sınırlıdır. Çocukların koleksiyonlarındaki nesnelere aile bireyleri ve arkadaşlarıyla paylaşma durumları gözlemsel çalışmalarla incelenebilir. Bu gözlem çalışmalarında çocukların koleksiyonlarını paylaşması için mümkün olduğunca doğal süreçler planlanarak, nesnelere ilişkin hangi kavramları kullandıkları, özel terimler ya da kavramları bilme durumları ve sosyal-duygusal gelişim alanına ilişkin davranışlar göz önüne alınabilir.

Çocuklar koleksiyon yapmanın anlamını açıklarken annelerinden farklı olarak ve gelişimlerinden beklenebilecek şekilde, nesneyi sevmeye ve değişik bulma gibi duyguyu ağırlıklı ifadeler kullanmışlardır. Koleksiyon yapma sürecinin çocukların bilişsel ve dil alanları öncelikli olarak gelişimlerinin tamamına daha çok katkı getirebilmesi için "aynı, farklı, benzer, ortak" gibi tanımlayıcı karşılaştırma kavramlarını kullanmaları desteklenmelidir. Koleksiyonlarına dahil edecekleri nesnelere belirlerken gerek aile üyeleri gerekse öğretmenler bu kavramların kullanımını sağlayacak sorular sormalı ve çocuklardan açıklama istemelidir. Buna ek olarak, koleksiyonlarını daha çok oyunlarının parçası ve arkadaşlarıyla zaman geçirme aracı olarak gördüğü anlaşılan çocukların, nesnelere inceleme ve araştırma yapma kısacası öğrenmenin bir yolu olarak koleksiyon yapma bakış açısını kazanmasına rehberlik edilmelidir. Çocukların tanyabileceği ünlü bilim insanları, sanatçı ve benzeri kişilerin koleksiyonlarından bu süreçte faydalanılabilir.

Okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilen bir çalışma olduğundan, satın alınan nesnelere koleksiyon yapılma durumunun daha az görülmesi şaşırtıcı değildir. Yaş büyüdükçe ilgiler, tercihler ve buna bağlı olarak koleksiyonların kapsamı değişebilmektedir. Özellikle tüketim davranışlarıyla ilgili olabileceği düşünüldüğünde, aileler koleksiyona katılan nesnelere edinme süreci konusunda dikkatli olmalıdır. Bunun için maddi yükü çok fazla olmayan parçaların biriktirilmesi ya da toplanması konusunda çocuklar daha çok teşvik edilmelidir. Satın alma süreci tercih edildiğinde, çocukların maddi kaynakların sınırsız olmadığı ve var olan kaynakların doğru kullanımına ilişkin bilgileri üzerinde dikkatle durulmalıdır.

Çocukların doğa ve çevreden farklı türde nesnelere koleksiyon yapmayı daha çok tercih etmesi hem merak duyguları hem de gelişimsel özelliklerinin beklenen sonuçlarından biridir. Bu kuramsal beklentinin çocuklarda görünür hale gelmesi tesadüfi değildir. Çalışma grubunda yer alan çocukların ve annelerinin yorumlarından okul, ev ve alışveriş yapılan gibi yerlerden çok farklı ortamlara da gittikleri anlaşılabilmektedir. Çocukların doğal alanlar, müze ve park gibi farklı ortamları deneyimlemesi hem ailelere hem de öğretmenlere sıkça verilen önerilerden biridir. Ancak çocukların bu ve benzeri alanlarda ne yapacağı ve gelişimlerine

hedeflenen katkıların nasıl verileceği gibi noktalar yetişkinleri endişelendirebilmektedir. Bu ortamlardan daha etkili kazanımlar elde edilebilmesi için çocuklara amaç verme kapsamında da koleksiyon sahibi olmak yararlı olabilir. Örneğin, çocukların kent ormanını deneyimlemeleri sırasında gerçekleştirilen etkinliklerin bir bölümünde “koleksiyoner araştırmacılar” oldukları ve kendilerine bir koleksiyon nesnesi seçerek, bu koleksiyon için farklı örnekler bulmaları istenebilir.

Koleksiyon yapma, çoğunlukla bireysel olarak gerçekleşen bir uğraş ya da hobi şeklinde düşünülebilir. Yaşamı, doğayı, çevreyi ve barındırdığı varlıkları tanıma açısından değerli bir fırsat olarak görülmelidir. Gelişimin en temel dönemlerinden birinde olan çocuklar düşünüldüğünde, bireysel ilgilerin okula, öğrenmeye ve arkadaşlarıyla ilişkilere katkı getirecek süreçlere de aracılık etmesi sağlanmalıdır. Bu nedenle çocukların koleksiyonlarını paylaşmaları teşvik edilmelidir. Araştırmada da görülüşü gibi çocuklar bu konuda öncelikle ve ağırlıklı olarak arkadaşlarıyla paylaşımına açıktırlar. Koleksiyonların okullarda ya da sınıflarda sırayla sergileyebileceği özel bir zaman dilimi ve ortama dair planlama yapılmalıdır. Kurum bahçelerinde de sergileme alanları düzenlenebilir. Çocuklar, akranları ve yetişkinlere koleksiyonlarını tanıtabilir. “Göster-anlat” gibi sunum yöntemlerini kullanarak sadece sergilemekle kalmaz, dil ve sosyal-duygusal gelişimleri için de önemli bir deneyim yaşamış olurlar. Farklı ilgi alanları, nesnelere ve kavramlar ile karşı karşıya kalan çocukların yaratıcılıklarının da destekleneceği düşünülmektedir. Paylaşım süreçleri sayesinde çocuklar, koleksiyonlarının geliştirilmesi için birbirlerine destek verebilirler. Benzer nesnelere biriktiren çocuklar kendi aralarında daha çok iletişime geçebilir ve araştırma konusunda yardımlaşabilirler. Bir başkasının ilgi alanını anlamaya çalışma, saygı duyma ve katkı vermektan tatmin olma gibi daha üst düzey duyguları yaşama şansı da edinebilirler.

Çocukların ebeveynleri ve diğer aile üyeleriyle kaliteli zaman geçirme sürecinde yaşanan zorluklardan biri ortak ilgi alanlarının bulunmadığı düşüncesidir. Çalışmaya katılan annelerin ve çocukların yorumlarından, kişisel ilgi sonucunda daha önce oluşan veya devam eden koleksiyonların çocuklarla paylaşılmadığı anlaşılmaktadır. Yaş ve gelişim özellikleri farklılaştıkça, toplumsal cinsiyet rollerinin de etkisinin artmasıyla birlikte çocuklar giderek farklı dünyalarda ama diğer kişilerle aynı ortamları paylaşmaya başlamaktadır. Ne kadar farklı ilgi alanları ve bu doğrultuda nesnelere oluşursa oluşsun, koleksiyonların farklı yaşta çocuklar ve yetişkinlerle paylaşılması bahsedilen boşluğu doldurabilecek önemli kaynaklardan biri olabilir. Koleksiyonların birlikte gözden geçirilmesi sırasında, kaliteli zaman paylaşımı sayesinde çocuklar ve yetişkinler arasında daha anlamlı ilişkiler kurulabilir.

Çocukların koleksiyonlarını düzenleme biçimleri incelendiğinde kutular ve çantalar gibi materyallerden yararlandıkları görülmektedir. Özbakım ve özdüzenleme becerileri bakımından çocuklara istedik becerilerin kazandırılması sürecinde koleksiyonlardan yararlanılabilir. Daha önce başlayan ilgilerin düzenli ve bilinçli çabalarla sürdürülmesi bakımından yetişkinlerin örnek olması, koleksiyon yapmanın çocuklara getirdiği bir başka katkı olabilir. Çocuklar yetişkinlerin koleksiyonlarına olan ilgilerini ve özenli davranışlarını gördükçe, kendi ilgi alanlarına göre nesnelere toplayarak benzer davranışlara yönelebilir. Bu durumun sonraki yaşlarda boş zamanların uygun şekilde değerlendirilmesi ve olumlu benlik özelliklerine sahip olma bakımından katkı getireceği düşünülmektedir.

Çocukların Koleksiyon Yapma Süreçlerini Genel Olarak Desteklemeye Yönelik Öneriler

Öğretmenler sınıfta çocukların kullanımı için bilim ve koleksiyonlar merkezi oluşturabilir. Bilim kaynaklarını toplama, sayımını yapma ve yenisiyle değiştirme; çocukların güvenliğini sağlama, ilgi çekici iç ve dış mekân deneyimleri düzenlemede ve çevreyi hazırlamada etkili olmalıdırlar (Kostelnik vd., 2019). Sınıf içi etkinliklerde, koleksiyon, sergi, sınıf-okul müzesi gibi farklı kavram ve kazanımlara yönelik planlamalar çeşitlendirilebilir. Bu süreçte mutlaka öğretmenler kendi ilgi alanları doğrultusunda oluşturdukları koleksiyonlarını paylaşmalıdırlar.

Okullarda çocukların farklı konularda araştırma yapabilmeleri için, yaşlarına uygun farklı türde ve kaliteli içerikleri olan kitapların sağlanması da gerekmektedir. Engel'e göre (2021), kitapları seven çoğu çocuk için koleksiyon yapmaya ve değerlendirmeye değer olan şey kitabın kendisi değildir. Kitaptaki karakterler, ilişkileri ve yaşadıkları serüvenler kısacası içerik çocukları etkilemektedir. Çocukların daha çok okumalarından ziyade, okudukları belirli kitapların ilgi alanlarını, düşüncelerini hatta en önemlisi zihinsel dünyalarını şekillendirmesi önemlidir. Koleksiyonlar aracılığıyla toplanan bilgiler çocukların tahmin ve yorum yapmalarına izin verir. Ek olarak bir konuda bilgi toplamak ve bilgiyi sınıflandırmak yeni soruların ortaya çıkmasına olanak sağlar ve bununla kalmaz yeni sorulara neden olur.

Koleksiyon yapma düşünüldüğünde akla gelen nesnelere biri pullar olabilir. İlk önce pulların üzerindeki görselleri incelemekle başlayan çocuklar, özellikle okuma-yazma öğrendikten sonra bu konuya daha fazla ilgi duyabilirler. Aycil'e göre (2021), gelişme çağındaki çocuklara pul biriktirme alışkanlığı kazandırmak; çocukların imgesel dünyalarını, kavramsal gerçeklikle inşa etme anlamı taşımaktadır. Koleksiyon kültürü edinen çocuklarda sorumluluk ve sahiplenme hissi aktifleşir. Bu sayede çocukların keşfetme, tanıma, tanımlama, öğrenme, anlam yükleme, hayal kurma, yorumlama ve koruma becerileri gelişmiş olur. Çizgi film karakterlerine ait görsellerin pullarda kullanılması, pullarla etkili bir bağ kurmada ilk olarak önerilmektedir.

Her öğretim kademesinde gerçekleştirilen izcilik, ekolojik okuryazarlık, doğa ve çevre eğitimleri kapsamına koleksiyon yapma başlığının daha fazla vurgulanması gerektiği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda, doğada koleksiyon yapmanın akıl kalıcı ve anlamlı bir deneyim olduğu bulunmuştur. Doğa ile bağlantı kurma ve bunu sonraki yıllarda sürdürme bakımından çocukluk döneminde koleksiyon yapma yararlı olabilmektedir (Beery & Lekies, 2019; Brensinger ve diğ., 2016; Lekies ve diğ., 2017).

Bilindiği üzere okul dışı öğrenme açısından müzeler, bilim merkezleri ya da kişilerin özel koleksiyonlarını sergiledikleri ortamlar, eğitimin her kademesinde yer alması öneriler yerlerdendir. Okul öncesi dönemde de bu ortamlar koleksiyon yapma kapsamında, bir konu ya da tema bakımından nesnelere toplanması, biriktirilmesi, düzenli şekilde saklanması ve korunması gibi aşamaların

somut olarak anlaşılmasını sağlayabilir. Ayaydın'a göre (2017) müzeler, öğrencilerin koleksiyon yapma veya koleksiyonerlik bilincini geliştirmektedir. Koleksiyon kavramı açısından bakıldığında, müzeler en gelişmiş koleksiyonlar olarak da görülebilir. İnsanların doğasında koleksiyonculuk isteği olduğu gibi görsel sanatların temelinde de koleksiyonculuk ya da koleksiyonerlik vardır. Bu açıdan müzeler öğrencileri en gelişmiş koleksiyonlarla karşılaştırmanın en etkili yollarından biridir.

Koleksiyon yapma, farklı yaştaki bireylerin somut olmayan miras kapsamından da etkileşim kurması açısından da değerlendirilebilir. Ebeveynlerin ya da büyük ebeveynlerin kendi koleksiyonlarını çocuklarla paylaşması kültürel unsurların paylaşılmasını sağlayabilir. Örneğin kartpostal koleksiyonu yapan bir baba, bu kartlar üstündeki görselleri ya da bunları aldığı yerlerin özelliklerini paylaşabilir. Benzer bir şekilde anahtar koleksiyonu yapan bir büyükanne, bu anahtarların şekillerini ve nereye ait olduğu konusunda torunu ile sohbet edebilir. Artık güncel hayatta görülmeyen eylemler, eşyalar veya canlılar somut nesnelere aracılığı ile gösterilebilir.

Çocukların tüketim alışkanlıklarıyla ilgili olarak pek çok araştırma yapılmakla birlikte, özellikle koleksiyon yapma süreciyle ilişkili tüketim konusunda araştırma olmadığı görülmüştür. Bunun için bu alanda çalışan araştırmacılara özellikle koleksiyon parçalarını satın alan çocukların davranış ve tercihlerini incelemeleri önerilebilir. Bu doğrultuda okul öncesi dönemden itibaren belirginleşmeye başlayan cinsiyet rollerinin genel olarak koleksiyon süreci ve tüketim davranışlarına etkisi de ele alınabilir.

Araştırmacıların her ikisi de geçmişte ve halen çeşitli nesnelere koleksiyonunu yapmakta, çocukluk dönemlerinde olduğu gibi pek çok olumlu duygu yaşamaktadırlar. Yaşam boyunca farklı ilgilere kaynaklanan koleksiyonlara sahip olmak, devam edilemeyenleri farklı duygularla hatırlamak ve bazılarını sürdürmek; bu süreçte araştırma, arama ve merakla inceleme yapmaya devam etmek, başta çocuklar olmak üzere mümkün olduğu kadar diğer insanlarla paylaşmak araştırmacıların önemli gördüğü noktaların başında gelmektedir. Bunlar gibi pek çok deneyimin koleksiyon yapma aracılığıyla çocukların zihinlerini ve kişiliklerini geliştirmesine katkı vermesi dileğiyle, çalışmaya katılan çocuklara ve annelerine teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Ayaydın, A. (2017). Çoklu zekâ tabanlı görsel sanatlar eğitiminde bir öğretim yöntemi olarak müze eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 9-21.
- Aycil, S. (2021). Posta pullarının işlevsel yönü ve menkul kıymet olarak değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47, 333-357.
- Baker, S. M., & Gentry, J. W. (1996). Kids as collectors: a phenomenological study of first and fifth graders. in *NA - Advances in Consumer Research Volume 23*, Eds. K., P. Corfman and J., G. Lynch Jr., 132-137.
- Beery, T. H., & Lekies, K. S. (2019). Childhood collecting in nature: Quality experience in important places. *Children's Geographies*, 17(1), 118-131.
- Brensinger, J., Lekies, K., & Beery, T. (2016). Holding on to childhood memories; The impact of childhood collecting in nature. In *Coalition for Education in the Outdoors, 13 th Biennial Research Symposium*. 62.
- Bronson, M. B. (2019). *Erken çocuklukta öz-düzenleme doğası ve gelişimi*. (Çev. Ed. E. Sezgin ve M. Kır-Yiğit). Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cadima, J., Barros, S., Ferreira, T., Serra-Lemos, M., Leal, T., & Verschuere, K. (2019). Bidirectional associations between vocabulary and self-regulation in preschool and their interplay with teacher-child closeness and autonomy support. *Early Childhood Research Quarterly*, (46), 75-86.
- Creswell, J.W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (Üçüncü baskıdan çeviri. Ed.: S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- Çınar, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerin fen ve doğa konularının öğretiminde kullandıkları etkinliklerin belirlenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 364-371.
- Danet, B. and T. Katriel. (1994). Glorious obsessions, passionate lovers, and hidden treasures: Collecting, metaphor and the romantic ethic. In S.H. Riggins (ed.) *The Socialness of Things: Essays on the Socio-Semiotics of Objects*, 23-62. New York: Mouton de Gruyter.
- Demirsoy, A. (2018). Bilimsel düşünce nasıl kazanılır ve bilim adamı nasıl olunur? *Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 82-88.
- Einon, D. (2015). *Bebeklikten okula öğrenmede ilk adımlar* (İkinci baskıdan çeviri. Çev.: A. Çetin). İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Engel, S. (2021). *Çocuk zihnini anlamak: Yeni nesil ebeveynlik rehberi*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Hanish, L. D., Xiao, S. X., Malouf, L. M., Martin, C. L., Goble, P., Fabes, R. A., DeLay, D., & Bryce, C. (2022). The benefits of buddies: Strategically pairing preschoolers with other-gender classmates promotes positive peer interactions. *Early Education and Development*, 34(5), 1011-1025.
- Hanscom, A. J. (2016). *Balanced and barefoot: How unrestricted outdoor play makes for strong, confident, and capable children*. Oakland, CA: New Harbinger Publications.
- Jirout, J. J. (2020). Supporting early scientific thinking through curiosity. *Frontiers in Psychology*, 11(August), 1-7.
- Kestane Ünal, S. (2020). Bilinçli tüketim ve annelerin bilinçli tüketime yönelik tutum ve davranışları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 803-827.
- Kostelnik, M.J., Soderman, A. K., Whiren, A. P. & Rupiper, M. (2019). *Gelişime uygun eğitim programı: Erken çocukluk eğitiminde en iyi uygulamalar*. (Çev. Ed. :E. Ahmetoğlu & İ. H. Acar). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Lekies, K. S., and Beery, T. H. (2013). Everyone needs a rock: Collecting items from nature in childhood. *Children, Youth and Environments* 23 (3): 66-88.
- Lekies, K. S., Beery, T., and Brensinger, J. (2017). Investigating children's collecting behavior outdoors. in *The International Handbook of Outdoor Play and Learning*. Eds.: E., T. Waller, L. Årlemalm-Hagser, K., S. Lee-Hammond, E., B. Lekies, H. Sandseter, and S. Wyver London: Sage, 547-561.
- Loxley, P., Dawes, L., Nicholls, L., & Dore, B. (2016). *Sınıf dışında öğrenme*. (H. Türkmen, Çev.). H. Türkmen, M. Sağlam & E. Şahin Pekmez (Ed.), İlköğretimde eğlendiren ve anlamayı geliştiren fen öğretimi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (Üçüncü baskıdan çeviri. Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Morris, D. (2013). *Çocuk. Çocukluğun ilk yaşlarında çocuklar nasıl düşünür, öğrenir ve büyür*. (Çeviren: Ç. Sunay). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özkahveci, E. ve Civek, F. (2021). Tüketim ve çocuk ilişkisinin teorik olarak değerlendirilmesi. *Social Sciences Research Journal*, 10(2), 259-271.
- Pearce, S., M. (1994). The urge to collect. In *Interpreting Objects and Collections* (1st ed.), Leicester Readers in Museum Studies Series editor: Professor S. M. Pearce. London: Routledge, Chapter 22, 157-159.

- Prior, J. and Herwegen, J. V. (2020). *Çocuklar üzerinde uygulamaya dayalı araştırma*. (Birinci basımdan Çeviri. Çev. Ed.: N. Güney Karaman) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Suskind, D. (2018). *Otuz milyon kelime: Çocuğunuzun beynini geliştirin*. (İkinci baskı. Çev: E. Eret Orhan ve B. Satılmış). Ankara: Buzdağı Yayınevi.
- TDK. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tenenbaum, H. R., Winstone, N. E., Leman, P. J., & Avery, R. E. (2020). How effective is peer interaction in facilitating learning? A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 112(7), 1303.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S., & Tükel, A. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin fen etkinliklerine yer verme durumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 4(1), 49-59.